

Njoammunsuodjalusfágalaš dohkálaš doaibma doaimmahagain gos lea oktavuoha guovtti olbmo gaskkas, nu mo vuoktačuohppit, rumašdikšu jna (covid-19)

Nationála bagadus

Vuosttaš háve almmuhuvvon: Cuoŋománu 23. b. 2020

Maŋimus háve fágalaččat ođasmahtton: Čakčamánu 12. b. 2020

Álbmotdearvvašvuođainstituhtta ja Dearvvašvuođadirektoráhtta leaba ovttas ráhkadan dán bagadusa, Álbmotdearvvašvuođainstituhtas lea válodoovdasvástádus njoammunsuodjalusfágalaš sisdollui. Almmuheaddji: Dearvvašvuođadirektoráhtta.

Sisdoal lu

1.

Ulbmiljoavku, ulbmil ja ovddasvástádus	4
2. Rávvagat doaimmahagaide	6
3. Rievदानlogga	10

Ulbmiljoavku, ulbmil ja ovddasvástádus

Geasa gusto bagadus?

Bagadus gusto vuoktačuohppiide, doaimmahagaide mat fáallet liikedivššu, tatoveremiid, ráigama (piercing) ja eará doaimmahagaide maida [Vuoktačuohppi-, liikedikšu-, tatoveren-, ja ráigandoaimmahagaid Buhtisvuodagáibádusaid lánkaásahus gusto \(lovdata.no\)](#). Lánkaásahus gusto maddá eará doaimmahagaide gos liiki penetrerejuvvo ja biliduvvo, ovdamearkka dihte gos boldet mearkka liikái ja hávvesadjedahkan. Bagadus gusto maddá vuodjinskuvllaide ja eará vuodjinoahpahussii, [covid-19-lánkaásahusa § 15a mielde \(lovdata.no\)](#).

Bagadusa ulbmil

Bagadusas leat rávvagat mo doaimmahagat sáhttet áimmahuššat njoammunsuodjalusa ja eastadit bargiid ja kundariid njoammuduvvomis dahje njoammudit earáid. Ulbmil lea suodjalit sihke kundariid ja bargiid njoammumis. Vaikke doaibmabijut čađahuvvojit, sáhttet olbmot buohccát covid-19:in. Ávžžuhuvvon doaibmabijut leat veahkkín ráddjet njoammuma leavvamis.

Ovddasvástádus

Lea ovttaskas doaimmahaga ovddasvástádus árvvoštallat duhtadago bálvalus vuđolaš gáibádusaid njoammunsuodjalussii, ja ahte sáhttá go fálojuvvot. Ovttaskas doaimmahat ferte ieš árvvoštallat mo doaibmabijut galget heivehuvvot sin doibmii ja báikkálaš diliide. Earret daid njoammunsuodjalusdoaimbajibuid mat leat čilgejuvvon dás vuollelis, galget gáibádusat ja rutiinnat mat dábálaččat gustojit doibmii čuvvojuvvot. Geahča maddá kapihttala riskárvvoštallama birra loahpas.

Jus kunddar dahje bargi oazžu covid-19 diagnosa maŋŋá go leamaš oktavuohta doaimmahagain, lea čuovvoleapmi gielddadoaktára ovddasvástádus, ovdamearkka dihte bagadallan ja guorahallat gos njoammu vulggii.

Lassin gáibádusaide [covid-19-lánkaásahusas \(lovdata.no\)](#), berrejit doaimmahagat čuovvut njoammunsuodjalusdoaimbajibuid mat leat dán bagadusas.

Bagadusa sisdoallu

Bagadusas leat vuđolaš njoammudávddaid eastadeami doaibmajijut maid buohkat berrejit čuovvut nu guhká go pandemiija bistá.

Jus lea dárbu, sáhtá Dearvvašvuođadirektoráhtta ja Álbmotdearvvašvuohta addit eanet rávvagiid ja ávžžuhusaid. Dalle ođasmahtto bagadus.

Jus lea dárbu, sáhttet gielddat addit báikkálaš rávvagiid ja ávžžuhusaid. Gielda juohká dieđuid daid birra.

Álbmotdearvvašvuođainstituhtta ja Dearvvašvuođadirektoráhtta leaba ovttas ráhkadan dán bagadusa, Álbmotdearvvašvuođainstituhtas lea válđoovddasvástádus njoammunsuodjalusfágalaš sisdollui. Almmuheaddji: Dearvvašvuođadirektoráhtta.

Mii lea covid-19

Covid-19 lea vuoigŋahatdávda mii bohtá virusis SARS-CoV-2 (koronavirus). Sáhtá garrasit buohccát dahje de sáhtá leat nu ahte eai leat dahje illá oba dovdojitge dávdamearkkat. Hárvenaš háviid sáhtá jápmit covid-19 geažil.

Koronavirus njoammu seamma láhkái go nuorvvu ja influenza, namalassii vuoigŋahatbohccesliivviin nu mo snuolggain, čolggain ja šliivviin. Virus sáhtá sirdašuvvat buohcci olbmos nuppi olmui golmma láhkái.

- Goaikkanasnjoammu. Go okta geas lea njoammu gossá, gastá, vejolaččat hállá/lávlu, riššet smávva goaikkanasat main lea virus.
- Guoskkaheami bokte. Buohccis lea virus gieđain go lea guoskkahan iežas vuoigŋahatbohccisliivvi, ja sirdá dan viidasat guoskkaheami bokte, ovdamearkka dihte go dearvvaheami nuppi. Nubbi olmmoš de fas sirdá virusa iežas gieđain šliiveasiide čalmmiin, njunis dahje njálmmis.
- Eahpenjuolga guoskkaheami bokte. Dát dáhpáhuvvá go virus lea sirdojuvvon viessogálvvuide, dávviriidda dahje olgožiidda, ovdamearkka dihte uksagevji, boallobeavdá, telefodnii dahje sullasažžii gastimá/gossama bokte, dahje ahte nubbi olmmoš guoskkaha seamma dávvira dahje olgoža man olmmoš guhte lea buozas ja geas lea virus gieđain lea guoskkahan dan.

Gávnnat eanet dieđuid covid-19 ja koronavirusa birra Álbmotdearvvašvuođainstituhta neahttasiidduin:

- [Álbmotdearvvašvuođainstituhta fáddásiidu koronavirusa birra](#)
- [Diehtujuohkinplakáhta kundariidda njoammunsuodjalusdoaimbijuid birra mat gusket covid-19 epidemijii](#)

Rávvagat doaimmahagaide

Rávvagat

Doaimmahagas lea ovddasvástádus addit dieđuid bargiide ja kundariidda

- Doaimmahat galgá fuolahit ahte buot bargit dovdet njoammunsuodjalusdoaimbajibuid mat gusket fitnodahkii ja lámččit nu ahte dát sáhttet čuvvojuvvot.
- Henge dieđuid kundariidda ja bargiide mas leat rávvagat mo eastadit njoammuma. Plakáhtat: [Dábit mat eastadit njoammuma \(gossan ja giehtabassan\)](#)) ja [Basa gieđaid, doalat gaskka, biso ruovttus jus leat buozas](#).
- Doaimmahat galgá vurket dieđuid mas oaidná guđemuš kundarat leat ožžot bálvalusaid, guokte vahku maŋos áiggis, vai dat vejolaččat sáhttá geavahuvvot gávnnahit gos njoammu lea vuolgán. Das galgá maid leat oppalašgeahčastat das gos kunddar lea ožžon bálvalusaid ja guđemuš bargit leat addán bálvalusaid juohke kundarii. Doaimmahat galgá vurket daid dieđuid dohkálaš vuogi mielde guokte vahkku maŋná go bálvalus lea addon ja juohkit dieđu kundariidda dan birra.
- Go kundarat dingojit diimmu de galgá addot diehtu makkár doaimbajibut galget eastadit njoammuma ja makkár eavttut gusket oažžut bálvalusa, maiddá dan ahte olbmot geain lea feber dahje vuoiŋŋahatvuolšši dávdamearkkat eai sáhte oažžut bálvalusaid.

Rávvagat

Praktihkalaš rávvagat mo eastadit riskka njoammuduvvot

- Nu guhká go lea vejolaš, berre máksojuvvot guoskkatkeahhtá digitála máksinčovdosiiguin. Vejolaččat berre geavahit máksinkoartta dahje reaidoruđaid. Basa dahje desinfisere gieđaid maŋná dakkár guoskkaheami. [Plakáhta: Mávsse áinnas guoskkakeahhtá \(PDF\)](#).
- Juhkamuša sáhttá guossohit njuolga kundarii, muhto ii berre lámččojuvvot nu ahte
- olbmot sáhttet ieža váldit. Vahkkobláđit, aviissat jna eai berre leat olámuttos vuordinlanjain, eaige lanjain muđuige.

Rávvagat

Olbmot geat leat buozas galget bissut ruovttus

- Bargit eai galgga boahit bargui jus šaddá feber dahje vuoiŋŋahatvuolšši
-

dávdamearkkat. Bargit geat leat [geat leat erremis dahje isolašuvnnas \(fhi.no\)](https://www.fhi.no) eai galgga boahit bargui.

- Bargit galget guođđit bargosaji dalánaga jus šaddá feber dahje vuoiŋjahatvuolšši dávdamearkkat. Bargit geat leat buohccán barggus eai berre mannat ruoktut kollektiivasáhtuin. Jus bargu ii beasa ruoktut eará vuogi mielde, sáhtttá bargoaddi vejolaččat váldit oktavuoda gielddain oažžun dihte bagadallama.
- Kunderat eai galgga boahtit doaimmahahkii jus sis lea feber, vuoiŋjahatvuolšši dávdamearkkat dahje jus sii leat erremis dahje isolašuvnnas.
- Dán birra ferte doaimmahat juohkit dieđuid kundarii dalle go diibmu dinggojuvvo. Sii berrejit maiddá juohkit dieđu dan birra go vejolaš muittuhusat diibmošiehtadusa birra sáddejuvvojit (omd. sms bokte), nu ahte kunderat sáhttet šluhttet diimmu jus buohccájit dahje gártet erremii.

Rávvagat

Giehta- ja gossanbuhhtisvuohhta

Bargit ja kunderat berrejit čuovvut buori giehta- ja gossanbuhhtisvuohđa oppalaš rávvagiid.

Loga eanet dan birra artihkkalis [Giehtabuhhtisvuohhta, njálbmesuoji geavaheapmi, buhtisteapmi ja bivttasbassan Álbmotdearvvašvuodainstituhta neahttasiidduin](#).

Lassin daid oppalaš rávvagiidda berrejit doaimmahagat dahkat čuovvovaš áššiid:

- Basa dahje desinfisere gieđaid spriitain ovdal ja maŋŋá juohke kundara.
- Berre fállat kundariidda giehtabassama/giehtadesinfiserema go bohtet ja go bálvalus lea loahpahun.
- Ávžžuhuvvo ahte bargit eai geavat suorbmasiid, giehtabáttiid, eaige giehtadiimmu. Bargiin berrejit leat oanehis gaccat.

Rávvagat

Nannejuvvon buhtisteapmi

Rávvagat buhtisvuohđa ja covid-19 hárrái olggobealde dearvvašvuohđabálvalusa leat lohkamis artihkkalis [Buhhtisteapmi ja desinfekšuvdna covid-19 oktavuodas surggiin mat eai gula dearvasvuohđabálvalussii Koronabagadusas Álbmotdearvvašvuodainstituhta neahttasiidduin](#).

Rávvagat

Unnit fysalaš oktavuoda gaskal olbmuid lanjain

- Garvve dearvvaheami ja eará dárbbasmeahtun fysalaš oktavuoda, garvve erenoamážit leat njunnálagaid. Go lea dárbu leat njunnálagaid, garvve hállamis.
- Galgá sáhttit doallat unnimusat ovttá mehtera gaskka kundariid gaskka, gaskal bargiid ja gaskal bargiid ja eará bargiid kundariid lanjain. Dát gusto vuordinlanjain, bargolanjain ja boddolanjain. Spiehkastuvvo dás go oahpahallit galget oažžut oahpahallama.
- Bargit berrejit doalahit unnimusat 1 mehtera gaskka nubbi nubbái, earret oahpahalli
- bagadallama oktavuodas. Bargit berrejit doalahit unnimusat 1 mehtera gaskka eará bargiid kundariidda. Muite doalahit gaskka bargoustibiidda sihke barggadettiin, čoahkkimiin ja bottuin. Lea gaska mii lea gaskal ámadajuid mii lea deháleamos.
- Sis, geat čohkkájit bálddalagaid, galgá leat okta mehter gaska oalggis oalgái. Jus čuožžu sealggálassii, lea unnit riska njoammumii.
- Kundarat berrejit doalahit unnimusat 1 mehtera gaskka (ámadajus ámadajui dahje oalggis oalgái) nubbi nubbái lanjain. Dát guoská áiggi badjel, ii dalle go vázzá nuppi meattá. Gaska sáhtta merket ovdamearkka dihte liibmabáttiin láhttaí. Árvvoštala leago dárbu sirdit viessogálvvuid lanjain.
- Jus lea váttis lámčit vai lea gaska olbmuid gaskka, berre doaimmahat árvvoštallat rievdadit doaimma, nu ahte go diimmut dinggojuvvojit de biddjo doarvá áigi kundariid gaskka, ja ovdamearkka dihte ahte bargit barget iešguđetge áiggiin.
- Árvvoštala ráddjet guovddášáiggi geavaheami, vai bargit bohtet bargui iešguđet áiggiide ja sáhttet garvit geavaheamis kollektiivasáhtuid go olusat leat ovttá guvlui jođus.
- Doaimmahat sáhtta árvvoštallat cegget bissovaš gaskaseainni dahje gaskaseainni man sáhtta sirdit bargosajiid gaskka. Gaskaseainni berre gokčat stuolus/dikšobearkkas ja bajás guokte mehtera, ja nu govdat go dat báiki lea gos kundar ja bargi leaba divššodettiin.
- Dilálašvuodain gos kundar ja bargi leaba njunnálagaid ja lea dárbu ahte lea unnit gaska go 1 mehter (ovdamearkka dihte gazzahábmen oktavuodas), sáhtta ovdamearkka dihte geavahuvvot fysalaš caggi gaskal bargi ja kundariid, ovdamearkka dihte pleksiglássa, jus vejolaš.

Rávvagat

Suodjeávdnasat

- li leat oppalaš ávžžuhus geavahit njálbmesuoji, muhto Álbmotdearvvašvuodainstituhtta sáhtta addit rávvagiid dahkat dan dilálašvuodain gos ii leat vejolaš doalahit 1 mehtera gaskka, jus njoammuma leavvan lassána.
- Doaimmahagat gos lea guovtti olbmo gaskka oktavuodta galget vurket dieđuid main oaidná guđemuš kundarat leat ožžot bálvalusaid, guokte vahku maŋos áiggi, vai dat vejolaččat sáhtta geavahuvvot gávnnaht gos njoammu lea vuolgán.
- li ávžžuhuvvo ahte bargit geavahit suorbmafáhcaid earret daid dilálašvuodain goas sii dábálaččat geavahivčče suorbmafáhcaid.
- Jus doaimmahagas geavahit njálbmesuoji ja suorbmafáhcaid, ferte doaimmahaga jodiheaddji gozihit ahte bargiide addo oahpahuš mo daid geavaha riektá.
- Eanet dieđut ávžžuhusaid birra ja rávvagat njálbmesuodje-, liidnenjálbmesuodje- ja suorbmafáhccageavaheapmái guoskevaš doaimmahagain leat artihkkalis [Giehtabuhtisvuodta](#), [gossanbuhtisvuodta](#), [njálbmesuoji geavaheami](#), [buhtisteami ja bivttasbassama birra](#) [Koronabagadusas Álbmotdearvvašvuodainstituhtta neahttasiidduin](#).

Rávvagat

Bargiid birra geat sáhttet leat riskajoavkkuin

Ođasmahtton dieđut olbmuid birra geain sáhtta leat stuorát riska covid-19:i, geahča [Rávvagat ja dieđut riskajoavkkuide Álbmotdearvvašvuođainstituhta neahttasiidduin](#). Berre individuálalaččat árvoštallat galgágo bargodilli heivehuvvot bargiide geat gullet joavkkuide main leat stuorát riska duodalaččat buohccát covid-19:in.

Rávvagat

Bargoaddi galgá čađahit riskaárvoštallama bargobirrasis

Bargoaddi ferte kártet ja čađahit riskaárvoštallama buot dain várain ja váttisvuođain mat sáhtte čuožžilit koronavirusa geažil. Bargoaddi galgá ráhkadit plána ja bidjat johtui doaibmabijuid hehtten dihte ahte njoammu leavvá doaimmahagas. Sáhtta váldit oktavuođa fidnodearvvašvuođabálvalusain jus lea dárbu oažžut veahki árvoštallat riskka ja ráhkadit plánaid main leat doaibmabijut.

Loga eanet Bargobearráigeahčču neahttasiidduin

- [Riskaárvoštallan \(arbeidstilsynet.no\)](#)
- [Riskaveahkki \(arbeidstilsynet.no\)](#)
- [Dieđut covid-19 birra ja doaibmabijut bargoeallimis \(arbeidstilsynet.no\)](#)

Rávvagat

Eastadanrávvagat go njoammu lassána

Dearvvašvuođadirektoráhtta ja Álbmotdearvvašvuođainstituhta sáhtta addit garrasat rávvagiid ja ávžžuhusaid dilálašvuođain go riska njoammuduvvot lassána.

Dákkár dilálašvuođas sáhttet čuovvovaš rávvagat ja ávžžuhusat leat áigequovdilat:

- Geahpedit dahje gaskaboddosaččat bissehit dikšofálaldagaid mat mielddisbuktet ahte ferte leat njunnálagaid. Njálbmesuoji geavaheapmi dilálašvuođain gos ii leat vejolaš doalahit 1 mehtera gaskka.
- Garvit guossoheames borramuša ja
- juhkamuša kundariidda. Árvoštallat giddet doaimmahaga gaskaboddosaččat.

Gielddat sáhttet maid bidjat báikkálaš doaibmabijuid ja garrasat gáibádusaid doaimmahagaide [njoammudávddaid suodjaleami lága bokte § 4-1 \(lovdata.no\)](#)

Rievdadanlogga

Čakčamánu 12. b.

- Covid-19-láhkaásahus § 15 mii regulere doaimmahagaid mat fáallet vuoktačuohppi-, liikedikšo-, tatoveren-, ja ráiganbálvalusaid jna. lea rievdaduvvon, ja rievdadeapmi gusto čakčamánu 12. b. rájes. Rievdadeapmi guoská maiddá vuodjinskuvllaide ja eará vuodjinoahpahussii, geahča § 15a. Rievdadeapmi mielddisbuktá ahte muhtin gáibádusat láhkaásahusas doaimmahagaide fámuhuhttojuvvjit. Eanaš áššit mat ovdal ledje gáibádussan láhkaásahusas, leat dál rávvagat ja ávžžuhusat bagadusas.
- Bagadusa struktuvra lea rievdaduvvon ja sisdoallu lea oaniduvvon.
- Lea dárkkuhuvvon ahte bagadusas leat rávvagat ja ávžžuhusat vuđolaš njoammunsuodjalusdoaimmabijuide maid buohkat berrejit čuovvut nu guhká go pandemiija bistá. Bagadusa loahpas leat vejolaš doaimmabijut jus njoammu lassána.

Geassemánu 15. b.

- **Kapihtal 1 mii lea «Gáibádusat njoammunsuodjalusfágalaš dohkálaš doibmii covid-19-láhkaásahusas» ja kapihtal 2 mii lea «Oppalaš rávvagiin»:** Ođasmahtton ovttá teakstaoasi covid-19-láhkaásahusa rievdadeami oktavuodas: «Doaimmahagas galget, vejolaš njoammugorahallamii man gielda galgá njoammunsuodjaluslága § 3-6 mielde čađahit, leat oktavuodadieđut kundariidda geat leat ožžon bálvalusaid guokte vahkku maŋos áiggis. Doaimmahagas galgá leat oppalašgeahčastat das gos kunddar lea ožžon bálvalusaid ja guđemuš bargit leat addán bálvalusaid juohke kundarii. Dákkár listu mas lea oppalašgeahčastat galgá vurkejuvvot dohkálaš vuogi mielde, ja sihkkojuvvot guokte vahkku maŋŋágo bálvalus lea čađahuvvon. Doaimmahagat galget juohkit kundariidda dieđuid dan birra.»

Miessemánu 14. b.

- Presiseren vuodjinskuvllaide ja eará vuodjinoahpahusa birra kapihtal 1:s.

Miessemánu 12. b.

- Lasihan ahte bagadus maiddá gusto vuodjinskuvllaide ja eará vuodjinoahpahussii.

Cuoŋománu 27. b.

- Lasihan ahte bagadus gávdno čuovvovaš gielaide: arába-, kiinnálaš-, polska-, sáme-, thai- ja vietnamagillii

Cuoŋománu 24. b.

- Lasihan eaŋgalas veršuvnna bagadusas

